

Beslut om handläggning av domar, strafförelägganden och beslut om åtalsun- derlåtelse för drograttfylleri avseende tetrahydrocannabinolsyra

Riksåklagarens beslut

Åklagarmyndigheten ska verka för att felaktiga lagföringar för rattfylleribrott avseende körning med tetrahydrocannabinolsyra (THC-syra) i blodet rättas till.

Det ska bildas en central grupp under ledning av åklagaren för riksåklagarens resningsfunktion som ska inventera de ärenden inom Åklagarmyndigheten i vilka personer har lagförts – genom dom, strafföreläggande eller beslut om åtalsunderlåtelse – för rattfylleri eller grovt rattfylleri avseende THC-syra under tiden fr.o.m. den 1 januari 2008 t.o.m. den 31 maj 2015.

Gruppen ska fördela dessa domar, strafförelägganden och beslut om åtalsunderlåtelse på behöriga kammare och, såvitt gäller hovrättsavgöranden, riksåklagaren för handläggning. Det gäller dock inte lagföringar där de lagförda numera är avlidna.

Gruppen ska vidare ta fram rutiner och annat stöd för handläggningen, exempelvis rutiner för diarieföring, mallar för förfrågningar till de enskilda berörda (se vidare nedan) och mallar för ansökan om resning av dom och för klagan på alternativt ansökan om resning av strafföreläggande. Gruppen ska också bistå handläggande åklagare med råd i frågor som kan uppkomma under handläggningen.

Ansvarig åklagare på en kammare dit en dom, ett strafföreläggande eller ett beslut om åtalsunderlåtelse fördelats ska med utgångspunkt i Högsta domstolens beslut den 16 december 2015 i mål Ö 2747-15 och Ö 2755-15 pröva om det finns skäl för resning av domen, för resning av eller klagan på strafföreläggandet eller för återkallelse av beslutet om åtalsunderlåtelse.

Efter den prövningen bör följande ordning tillämpas i fråga om handläggningen.

När det gäller en felaktig dom eller ett felaktigt strafföreläggande ska åklagaren kontakta berörd person och informera om sin bedömning i fråga om resning av domen eller strafföreläggandet eller klagan på strafföreläggandet och efterfråga hur personen ställer sig till en åtgärd från åklagarens sida för att komma till

rätta med den felaktiga lagföringen. Åklagaren ska samtidigt fråga om den enskilde själv redan vidtagit en sådan åtgärd. Förfrågan ska ske skriftligen enligt mall och skickas i lösbrev till personens senast kända adress.

Om personen förklarar sig positiv till att åklagaren vidtar en sådan åtgärd, ska åklagaren i enlighet med sin tidigare gjorda bedömning ansöka om resning av domen eller strafföreläggandet. Vad särskilt gäller strafföreläggande där tidsfristen för att klaga inte löpt ut bör åklagaren både klaga på föreläggandet och ansöka om resning av detta.

Om personen motsätter sig en resningsansökan eller klagan, bör åklagaren inte vidta någon sådan åtgärd.

Om någon inställning inte kan inhämtas från den enskilde, bör åklagaren ansöka om resning eller klaga utom när det finns särskild anledning att anta att den enskilde skulle motsätta sig åtgärden.

När det gäller ett felaktigt beslut om åtalsunderlåtelse bör åklagaren återkalla beslutet utan att inhämta någon inställning i frågan från den enskilde.

Bakgrund

Under 2012 uppmärksammade Åklagarmyndigheten att det fanns en risk för att personer felaktigt lagförts för rattfylleribrott när det gällde körning under påverkan av narkotika enligt lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

För rattfylleri döms enligt 4 § den som för ett motordrivet fordon

- efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgår till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften (första stycket),
- efter att ha intagit narkotika i så stor mängd att det under eller efter färden finns något narkotiskt ämne kvar i blodet (andra stycket), eller
- under sådan påverkan av alkoholhaltiga drycker eller något annat medel att det kan antas att han eller hon inte kan framföra fordonet på ett betryggande sätt (tredje stycket).

Om ett rattfylleribrott är att anse som grovt, döms föraren enligt 4 a § för grovt rattfylleri. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om

1. föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften,
2. föraren annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel, eller

3. framförandet av fordonet har inneburit en påtaglig fara för trafiksäkerheten.

Straffskalan för rattfylleri sträcker sig från böter till fängelse i högst sex månader. Straffet för grovt rattfylleri är fängelse i högst två år.

I utredningar om rattfylleri avseende narkotikapåverkan, s.k. drograttfylleri, tas normalt ett blodprov på föraren. Blodprovet analyseras av Rättsmedicinalverket (RMV), som avger ett utlåtande över analysen. Om analysen visar på förekomst av narkotika, lagförs i regel föraren för rattfylleri med RMV:s utlåtande som den enda eller avgörande bevisningen om brottet.

I vissa rattfylleriärenden hade det under 2012 framkommit att den som lagförts för brottet haft endast en nedbrytningsprodukt av narkotika i kroppen, en metabolit. Vissa metaboliter är narkotikaklassade, andra inte. I de fall metaboliten inte var narkotikaklassad kunde lagföringen antas vara felaktig. Detta gällde särskilt en metabolit till cannabis. Den aktiva substansen i cannabis är det narkotikaklassade ämnet tetrahydrocannabinol (THC). Metaboliten tetrahydrocannabinolsyra (THC-syra) är däremot är inte narkotikaklassad.

Anledningen till den uppkomna situationen var att RMV under 2008 började analysera förekomsten av THC-syra i blodet, eftersom en validerad analysmetod för det då fanns att tillgå. RMV:s utlåtanden kom därmed också att redovisa utfallet av denna analys. Under åren därefter fram till och med 2011 användes metoden endast i vissa ärenden för att med början 2012 användas regelmässigt.

Den ändrade utformningen av utlåtandena var inte helt tydlig för åklagare och domstolar i frågan om THC-syra var en narkotikaklassad metabolit eller inte. Utlåtanden som endast hade det innehållet att THC-syra, inte THC, kunnat påvisas kunde därmed ha lett till att personer oriktigt åtalats och dömts eller på annat sätt felaktigt lagförts för rattfylleri. Förekomsten av THC-syra visade däremot att personen vid något tillfälle hade brukat cannabis och därmed kunde misstänkas ha gjort sig skyldig till narkotikabrott, ringa brott.

När detta uppmärksammades 2012 påbörjade Åklagarmyndigheten ett arbete med att översiktligt gå igenom samtliga rattfylleriärenden avseende THC-syra under åren 2008–2013 för att bilda sig en uppfattning om problemets omfattning.

Under 2013 informerade myndigheten på sitt intranät om problematiken för att undvika framtida felaktiga lagföringar. Under sommaren samma år ändrade RMV utformningen av sina utlåtanden för att tydliggöra att vissa metaboliter inte är narkotikaklassade.

Åklagarmyndighetens genomgång var klar hösten 2014. Den visade att det finns åtminstone omkring 150 fall under åren 2008–2013 där lagföringen kan antas vara felaktig.

Riksåklagaren ansökte därefter under våren 2015 om resning hos Högsta domstolen (HD) i två typfall av dessa ärenden. I december 2015 beviljade HD resning och frikände två personer från rattfylleri (HD:s beslut den 16 december 2015 i mål Ö 2747-15 och Ö 2755-15).

I det ena målet hade en person dömts för rattfylleri, narkotikabrott och ringa narkotikabrott. Rattfylleriet hade enligt åtalet bestått i att personen fört personbil efter att ha intagit preparat innehållande THC-syra, som angavs vara narkotika, i så stor mängd att det under eller efter färden funnits narkotika kvar i hans blod. Som bevisning hade åklagaren åberopat ett utlåtande av innehåll att det i personens blod påvisats THC-syra.

I det andra målet hade en person dömts för grov olovlig körning, rattfylleri och ringa narkotikabrott. Rattfylleriet hade enligt åtalet bestått i att personen fört personbil efter att ha intagit cannabispreparat, som är narkotika, i så stor mängd att det under eller efter färden funnits narkotika kvar i hans blod. Som bevisning hade åklagaren åberopat ett utlåtande av innehåll att det i personens blod påvisats THC-syra.

I båda målen konstaterade HD att den rättstillämpning som legat till grund för domarna uppenbart stred mot lag. Resning beviljades därför såvitt avsåg åtalerna för rattfylleri. Med hänsyn till att respektive tilltalad dömts till en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten beviljades resning även i påföljdsdelen. HD ogillade åtalerna för rattfylleri och ansåg i påföljdsdelen att det med hänsyn till straffvärdena av kvarvarande brottslighet saknades skäl att ändra de påföljder, skyddstillsyn respektive fängelse i en månad, som tidigare dömts ut.

I anslutning till riksåklagarens resningsansökningar gjordes det inom Åklagarmyndigheten en genomgång av drograttfylleriärenden som per den 1 juni 2015 ännu inte hade vunnit laga kraft. Genomgången omfattade närmare 3 500 ärenden. I fyra av dessa hade åtal felaktigt väckts och i två hade strafförelägganden felaktigt utfärdats avseende körning med THC-syra i blodet. Åtalerna lades ned och strafföreläggandena återkallades.

Skälen för beslutet

I åklagarrollen ligger att verka för att rätta till domar genom vilka personer felaktigt har blivit dömda till straffansvar. Det gäller särskilt när åtal felaktigt har väckts och åtalerna bifallits. Motsvarande gäller när åklagare felaktigt har lagfört personer genom strafförelägganden eller beslut om åtalsunderlåtelse. En sådan situation är det fråga om i de nu aktuella lagföringarna för rattfylleribrott avseende körning med THC-syra i blodet.

Domar och beslut som innehåller felaktiga lagföringar för drograttfylleri kan vidare få negativa konsekvenser för de enskilda som lagförts. Exempelvis kan en anteckning i belastningsregistret om lagföringen få betydelse för körkortsförfrågor för den enskilde. Det kan inte heller uteslutas att en lagföring kan komma att läggas till grund för straffskärpning vid återfall i brott.

Det kan samtidigt förväntas att många av dem som har lagförts felaktigt för drograttfylleri inte själva kommer att ifrågasätta lagföringarna genom att begära resning eller på annat sätt rättsligt angripa dessa. Det kan finnas flera orsaker till att de inte gör detta, bl.a. att de saknar kännedom om felaktigheten.

Mot denna bakgrund bör Åklagarmyndigheten verka för att felaktiga lagföringar för rattfylleribrott avseende THC-syra rättas till. Det gäller såväl domar som strafförelägganden och beslut om åtalsunderlåtelse.

Det är därför lämpligt att det tillskapas en särskild ordning för detta där en central grupp bildas för att inventera de ärenden i vilka lagföringarna är felaktiga och där dessa sedan fördelas på berörda åklagarkammare – eller i fråga om hovrättsavgöranden på riksåklagaren – för att handläggas självständigt av ansvarig åklagare.

Den ansvarige åklagaren på en kammare ska med utgångspunkt i de beslut av HD som redovisats ovan pröva om det finns skäl för resning av en dom, för resning av eller klagan på ett strafföreläggande eller för återkallelse av ett beslut om åtalsunderlåtelse.

Frågan om behovet av åtgärder från Åklagarmyndighetens sida vad gäller eventuell motsvarande problematik avseende andra icke narkotikaklassade metaboliter än THC-syra kan komma att övervägas vidare i annat sammanhang.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad, riksåklagaren Anders Perklev, efter föredragning av bitr. tillsynschefen Susanne Kaevergaard. I ärendets handläggning har även tillsynschefen Per Lindqvist och rättschefen Lars Werkström deltagit.

Anders Perklev

Susanne Kaevergaard

Kopia till

Samtliga UC

Områdescheferna och avdelningschefen

Samtliga kammarchefer och chefer för riksenheter inom Åklagarmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten

Rättsmedicinalverket

Polismyndigheten

Domstolsverket

Justitiekanslern

Saco-s

ST